Speča lepotica

Revija za obnovo gradu na Mirni leto 4/96 št. 1

J. Valvasor, grad Mirna, skica I.

Slika na naslovnih straneh:

Valvasor Janez Vajkard:
TOPOGRAPHIA DUCATUS CARNIOLIE MODERNAE
(Topografija sodobne Vojvodine Kranjske)
Bogenšperk na Kranjskem 1679

J. Valvasor, grad Mirna, risba – vzorec za bakrorez

GRAD MIRNA

Speča lepotica

728
SPE
D2002/19956

ČETRTI LETNIK - PRVA ŠTEVILKA

SLAVA DOLINI REKE MIRNE

Koliko slovečih dolin je po tej širni zemlji, izdolble in oblikovale so jih reke, ki tečejo po njih. Nam najbližje so slavne doline reke Loire, dolina Aoste, reke Pad in pa Logarska in Savinjska dolina, dolina Soče in Adiže, Save in Krke, toda nam je pri srcu najbolj Mirenska dolina. Oplemenitila jo je skromna rečica, ki izvira pod Gobo v Moravaški gori, se pod Mirenskim gradom zlekne po rodovitni dolini in pri Boštanju izlije v Savo. Ob njej se razprostira dolina v obliki krožnega poligona, obdanega s slikovitim srednjevisokim Dolenjskim gričevjem, ki ga na jugu zaznamuje najvišji vrh tega kraja Debenc (547) in na severu Kum (1219). V njenem nederju so se že davno spočele in rojevale nove in nove oblike življenja in utrjevale svojo politično in gospodarsko moč različnim dinastijam, ki so tod okoli gospodovale po gradovih: Lanšprež, Grič, Zapuže, Mirna, Kot, Rakovnik, Škrljevo, Dob, Mokronog, z navezo gradov Čretež, Mirna, Šumberk in Žužemberk.

Ta očarljiva topografska in zgodovinska danost je do kraja prevzela Janeza Vajkarda Valvasorja, ki je gradove v tej dolini še posebej skrbno obdelal. Grad Mirno je kar petkrat upodobil:
v dveh skicah, ki so ohranjene v njegovi grafični zbirki v Metropolitanski knjižnici v Zagrebu,
dva bakroreza v Slavi Vojvodine Kranjske in
bakrorez v Topografiji sodobne Vojvodine Kranjske.
Ta nenavadna pozornost je bila celo za zgovornega Valvasorja redkost. Tolikšne pozornosti ni posvetil niti tistim, od katerih je pričakoval bogata naročila svojih knjig, kot so samostani in tiste močne grofije, ki so daleč presegale mirensko.

Zaradi tega smo tudi mi zavezani, da bi nas in naše bodoče rodove prevzemal Valvasorjev duh, da bi slavili njegovo delo in z njim hodili po poteh pretekle, sedanje in prihodnje kulturne dediščine, slavili posebnosti doline reke Mirne in v njeno dediščino vpletali tudi naše današnje bivanje in delo.

Njegov zapis o gradu Mirna je najstarejša literatura o njem in nam sporoča mnogotere zanimivosti o njegovi zgodovini, za katere brez Valvasorja že mi ne bi nič vedeli, kaj šele generacije, ki prihajajo za nami. Njegov način pripovedovanja je vsklajen z modo visokega baroka, zato je nekoliko patetičen, zaradi patine časa pa tudi simpatičen:
"Kje leži, grad in posestvo Mirna. Odkod to ime? Prjazna lega tega kraja.
Kje leži grad ? Rod gg. Mirenskih..."

NEYDECKH - MIRNA

Vsebina:

Kje leži grad in posestvo Neydeckh. Odkod to ime?
Prijazna lega tega kraja.
Kje leži grad?
Rod gg. iz Neydeckh-a.
Ali je ta posest pripadala tudi patriarhu?
Drugi lastniki tega posestva.
Trebnje pri Mirni.
Mirno zavzemajo kmetje.
Gospodar Auersperg mora za svojo odkupnino prodati mirensko graščino.

Grad in posestvo Neydeckh (v kranjskem jeziku Mirna) leži na Dolenjskem, 8 milj od Ljubljane.

Nemško ime je prejelo po rodbini gg. Neydeckh, čigar last in rodna hiša je bila. Kranjsko ime po reki Neyering v ljudskem jeziku Mirna, ki teče mimo gradu.

Grad in posestvo ležita na prijetnih tleh v prijazni okolici, v kateri se nahajajo različni gradovi.

Sam grad stoji na precej visokem griču, je lep in prijetno zgrajen. Že pred časi, kot je bilo že rečeno, je bil to rodni grad gg. Neydeckh ali Neudeckh. Nekateri od njih so se udeležili 5. in 12. turnirja, kar dokazujejo različni dokumenti (S. H. Radler Turnierbuch und Münst. Cos.).

Gg. von Neydeckh so bili dolgo časa gospodarji te graščine. L. 1250 sta bila gospodarja g. Meinhard in g. Herman von Neydeckh. L. 1275 je g. Friderich prodal opatu Konradu iz Stične trg Sagorisch.

Po Friderikovi smrti je ohranila to posestvo njegova vdova Jeutha, ki je leta 1293 osnovala "davščino" za cerkev v Stični, dokler ne doraste njen mladoletni sin Ottel von Neydeckh. L 1335 je bila last Friderika von Seuneck, deželnega poglavarja na Kranjskem.

L. 1400 je bil lastnik g. Hanns von Neydeckh, deželni poglavar Kranjske.

Po poročilu P. M. Bautscherja je bilo to posestvo že pred 14. stoletjem v rokah patriarha. Če zaključim z besedami P. Bautscherja: "Anno 1336 Leopoldus Seunegkh investitur, à Bernardo Patriarcha, castris Seunegkh, Neudekh, Neukirch, Reiffniz". To je: "L. 1336 je Leopold von Seunegkh dobil (Sevnek, Mirna, Nova cerkev in Ribnica) od patriarha Bernarda v fevd.

Ta posestva je ali Ottel von Neydeckh dobil od patriarha in dal potem, kot rečeno, v fevd Frideriku von Seunegkh in jih je potem g. Hans von Neydeckh, deželni glavar Kranjske, zopet pridobil zase, ali pa se je v Letopisih patra Bautscherja tekom let naredila pomota.

Odslej ni od rodovine Neydeckh nihče preostal v Kranjski deželi; zdi se, da so njihovi potomci že zdavnaj zapustili to deželo in se nastanili kje drugje; vendar se ne more vedeti, če ta starodavni kranjski rod ne živi še kje drugje (Op.: Zdi se mi, da so v moji mladosti že kje živeli gg. von Neydeckh).

L. 1435 je bila ta posest last Celjskih grofov (beri: Laz. Comm. p. 1173). Ko se piše l. 1435 so se pod gradom Mirna dobili ljudje grofa Friderika Celjskega s četami nadvojvode Friderika in krškega škofa. Imenovani nadvojvoda in krški škof sta pri Mokronogu premestila nekaj ljudi. Ko je to grof izvedel, je naročil svojemu poveljniku Vitovcu, naj to preveri. Ko je le-ta med potjo izvedel, da so nadvojvodovi dvorniki in oni mokronoškega škofa šli k ribniku pod Mirno in se tam utaborili, je dobil željo, da bi tudi on tam ribaril, toda imenovani ljudje se niso tu mudili dolgo, ampak so hitro odšli. Tisti pa, ki so zakasnili, so se postavili, kolikor so se mogli hitro v tej naglici, v red in se postavili v bran. Toda Celjani, kot močnejši, so zmagali, zajeli veliko ujetnikov, veliko je bilo ranjenih, med drugimi tudi nadvojvodov general Diernpach, katerega je nek rojeni Bosanec ranil na lice. Ti ujetniki so morali tri leta sedeti med sodrgo v stolpu (Op. Megiser folia 1111).

L. 1515 so se kmetje uprli in zasedli ta grad, ga popolnoma uničili, razbili peči in okna, in izruvali vsako najdeno železo (Op. MS Prov.).

Nato sta grad in posestvo prišla v posest gg. Lenkhovitsch in od njih gg. grofom Erdoedi (katerih eden je vse prodal grofu Auerspergu).

K tej posesti je spadalo takrat še več manjših gradov. Kmalu nato so roparski Turki ujeli grofa Auersperga. V sili je g. Wazen prodal vsa manjša posestva plemičev, trdnjavo in graščino Mirna, da je dobil odkupnino za rešitev g. Auersperga iz barbarskega ujetništva.

Nato sta bila gospodarja dva brata Wazen, g. Gregor in g. Mihael. Tako je bilo to posestvo razdeljeno in sicer je pripadala polovica gradu Dob, takrat imenovan Wazenberg, ostalo polovico pa je dobil g. Wolf Raimund Paradeiser. Od tega je dobil grof Lamberg in po njegovi smrti njegova vdova Gospa N. N. Grofica von Lamberg, rojena svobodnjakinja iz Neuhausa. In po njeni poroki je prišlo v roke svobodnjaku g. Wolfu Konradu Jankhovitschu, katerega last je še sedaj.

Neydeckh.

Inhalt.

Wo das Schloſs und Herrschafft Neydeck ligt. Herrkommen deſs Namens. Luſtige Gelegenheit deſs Orts. Wo das Schloſs steht. Stamm der Herrn von Neydeckh. Ob diese Herrschafft auch dem Patriarchen gehört habe. Andre Beſitzer dieser Herrschafft. Treffen bey Neydeck. Neydeck wird von den Bauren überwältigt. Herr von Aursperg muſs zu seiner Rantzionirung diese Herrschafft Neydeck verkauffen. Wer jetzt Herr über Neydeck ist.

Wo das Schloß und Herrschafft Neydeck ligt.

Es findet sich das Schloß und Herrschafft Neudeckh oder Neydeckh (in Crainerischer Sprache Mirna) in Unter-Crain, acht Meilwegs von Laybach.

Herkommen deß Namens.

Den Teutschen Namen hat es von dem Stamm der Herrn von Neydeckh erhalten, die es in Beſitz gehabt und deren Stammhaus es gewesen. Der Crainerische Nam aber sucht seine Herkunfft von dem bey dem Schloß vorbey flieſſenden Waſſer Neyring, so in der Landſsprache Mirna benennet wird.

Es ligt aber dieses Schloß und Herrschafft auf einem luſtigen Boden in einer leutseeligen Nachbarschafft, sintemal verschiedene Schlöſſer dortherum befindlich.

Einige Gelegenheit deſs Orts. Siehe die Figur N. 247.

Das Schloß für sich selbſt steht ziemlich hoch auf einem Berge, iſt schön und luſtig gebaut. Es war vorzeiten, wie schon gemeldet, ein Stammhaus der Herrn Neydecker oder von Neydeck, von welchem Geschlecht beym fünfften und zwölfften Turnieren etliche sich befunden, wie solches aus vorschiedenen Zeugniſſen erweißlich. *a*)

Wo das Schloß steht. Stamm der Herrn von Neydeckh.

a) S. Hier. Rader. Thurnierbuch und Münst. Cosm.

und Klöſtern in Crain. 397

Diese Herren von Neydeck haben die Herrschafft lange Zeit in Beſitz gehabt. Als im 1250 Jahr hat diese Herrschafft Herr Meinhard und Herr Herrmann von Neydeckh beſeſſen, *a*) im 1275 aber Herr Friedrich von Neydeckh, so dem Abbten Conrad zu Sittich den Marckt Sagoritsch verkauffte. *b*) seyn; sintemal solches diese deß Paters Bautscheri Worte zu schlieſſen geben: Anno 1336 Leopoldus Seunegkh investitur, à Beltrando Patriarcha, castris Seunegkh, Neudekh, Neukirch, & Reiffniz. Das iſt: Im Jahr 1336 ward Leopold von Seunegkh von dem Patriarchen Beltrando be-

alten Crainerischen Namens und Stamms auch keine mehr am Leben. *a*)

Andre Beſitzer dieser Herrschafft.

Im 1435 Jahr hatten diese Herrschafft die Grafen von Cilly. *b*)

Treffen bey Neydeck.

Als man schrieb 1435, iſt unter dem Schloß Neydeck zwischen den Völckern Grafens Friedrich von Cilly und denen Truppen Ertzhertzog Friedrichs, wie auch deß Biſchoffs von Gurck, ein Treffen vorgegangen. Gedachter Ertzhertzog und der Biſchof von Gurck hatten bey Naſſenfuß einige Völcker verlegt; weßwegen der Graf auf erhaltene Kundschafft seinen Feldhauptmann, den Witobiz, dahin beorderte. Als nun dieser unterwegens erfuhr, daß die Hofleute deß Ertzhertzogs und Biſchoffs von Naſſenfuß sich hinaus begeben hetten zu einem Weyer unter Neydeck, und denselben fischen lieſſen, bekam er Luſt, daſelbſt auch zu fischen, aber Menschen, saumte sich derhalben nicht lang, sondern eilte dahin. Jene, ob sie gleich sich übereilt sahen, stellten sich doch so gut als möglich in einige Ordnung, ihm die Spitze zu bieten. Aber die Cilliſche Völcker, als die stärckere, siegten ob, bekamen viel Gefangene, und wurden etliche hart verwundt, darunter sich auch der Ertzhertzögliche General Diernpacher befand; welcher von einem gebornem Boſner einen Hieb durch die Wangen empfing. Und diese Gefangne muſsten drey Jahre nacheinander an der Kroppen in dem Thurn sitzen. *c*)

Neydeck wird von den Bauren überwältigt.

Im Jahr 1515 haben die in einen aufrührischen Bund geflochtene Bauren dieses Schloß Neydeckh in ihre Gewalt gebracht, und ihrem Gebrauch nach alles vernichtet, die Oefen und Fenster eingeschlagen und alles befindliche Eiſen ausgebrochen. *d*)

Herr von Aursberg muß zu seiner Rantzionirung diese Herrschafft Neydeck verkauffen.

Hierauf iſt diese Herrschafft und Feſte in die Hände deß Herrn von Lenkhovitschen gelanget, und von diesem auf die Herren Grafen Erdœdi (welche es einem Herrn von Aursperg im Kauff überlaſſen.) Es waren aber dazumal zu dieſer Herrschafft noch andre kleine Schlößlein gehörig. Nachdem nun bald nach solcher Erkauffung dieſer Herr von Aursberg von denen räuberiſchen Türcken gefangen worden, als zwang ihn die Noth, die verſchiedene zu der Herrschafft gehörige kleine Edelmanns-Sitze nebſt der Feſte und Herrschafft Neydeckh, unterſchiedlichen, abſonderlich aber diese Herrschafft, Herrn Peter Wazen zu verkauffen, damit er mit Hülffe dieſes Löß-Geldes der barbariſchen Gefangenschafft ſich befreyen möchte.

Wer jetzt Herr über Neydeck iſt.

Hierauf seynd zween Brüder, als: Herr Gregor und Herr Michael Wazen, dieſer Herrschafft Beſitzer worden; so ſie folglich zertheilt, und alſo, daß die Helffte dieſer Herrschafft zu dem Schloß Aich, für jetzt Wazenberg genannt, geſtoſſen worden, die andre Helffte aber Herr Wolff Raimund Paradeiſer bekommen hat. Nach welchem Herr Graf von Lamberg ſie an ſich gebracht, nach deſſen tödtlichem Hintritt es ſeine hinterlaſſene Wittwe, Frau N. N. Gräfinn von Lamberg, eine geborne Freyinn von Neuhaus, ererbet und durch Verehlichung, an den Freyherrn Herrn Wolff Conrad Jankhovitsch gebracht, der ſie auch jetzo noch hat.

a) Der Herren von Neydeck seynd in meiner Jugen anderer Orten freylich noch welche am Leben geweſt. E. F.
b) Laz. Comm. p. 1173. *c*) Megiser. fol. 1111.
d) MS. Prov.

Iz grajske kronike

"*Apud Nidoch anno verbi incarnati MCCXLIV*"

Letnica, s katero je podpisana listina oglejskega patriarha Bertolda Oglejskega 5. junija 1244, z njo pooblašča oglejskega dekana in njegov kapitelj, da smeta vsakega, ki bi ju motil v lastninskih pravicah izobčiti, nosi pri datumu pripis "apud Nidoch", kar pomeni "pri Mirni".

Vsebina listine nima z zgodovino Mirenskega gradu nič opraviti, pač pa kraj, kjer jo je izdal, bi radi določili in v kakšnih okoliščinah. Iz vsebine listine izhaja, da je bila poslana v Oglej dekanu in kapitlju oglejske cerkve iz naših krajev. V tem času je torej moral patriarh bivati pri nas.

SL

Podatki o njegovem življenju povedo, da se je leta 1238. prizadeval ustanoviti v Gornjem gradu škofijo; istega leta je ustanovil samostan dominikank v Velesovem; leta 1240 je vodil križarsko vojsko proti Mongolom iz naših krajev na ogrsko mejo. Bertold je bil namreč brat ogrske kraljice Gertrude in uradni upravitelj ogrskega kraljestva, zato tudi zadolžen za njegovo obrambo.

Na začetku leta 1245 je izdal listino o ustanovitvi samostana dominikank v Studenicah in istega leta je že prisoten na cerkvenem zboru v Lyonu, leto dni prej pa se je zadrževal na Mirni in v njeni okolici. Kateri kraj "pri Mirni"je imel v mislih, lahko domnevamo iz okoliščin. Listine so se načeloma izdajale v kapelah in cerkvah, ob določenih zborovanjih, kakršno je moralo biti tedaj tudi na Mirni, kar dokazujejo podpisi številnih cerkvenih odličnikov na listini. Zborovanje se je lahko vršilo samo v kapeli sv. Nikolaja pod gradom ali pa v cerkvi sv. Janeza Krstnika v vasi, ki je že leta 1265 v zgodovinskih virih izpričana kot cerkev.

Zaradi pomembnosti zborovanja, ki mu je predsedoval sam patriarh lahko sklepamo, da se je kraj Mirna poimenoval po gradu, kar je bilo takrat običajno, in da se je zborovanje vršilo v cerkvi sv. Janeza Krstnika na Mirni.

(se nadaljuje)

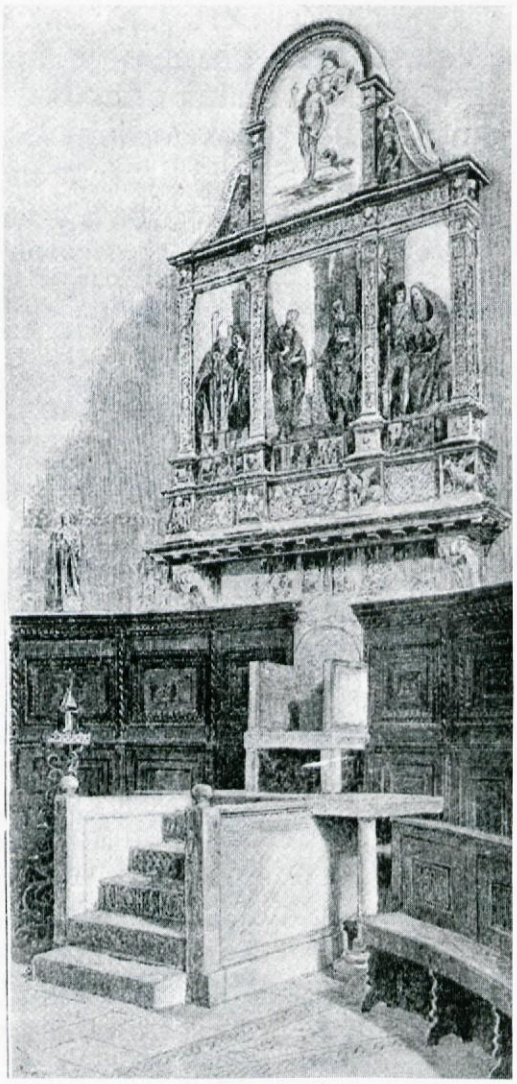

Patriarhov prestol
v baziliki sv. Mohorja in Fortunata v Ogleju

OBNOVITVENA DELA

Pogled na jugovzhodni vogal z dvoriščne strani, ki se obnavlja

Pogled na vzhodni del obzidja z dvoriščne strani, ki se obnavlja

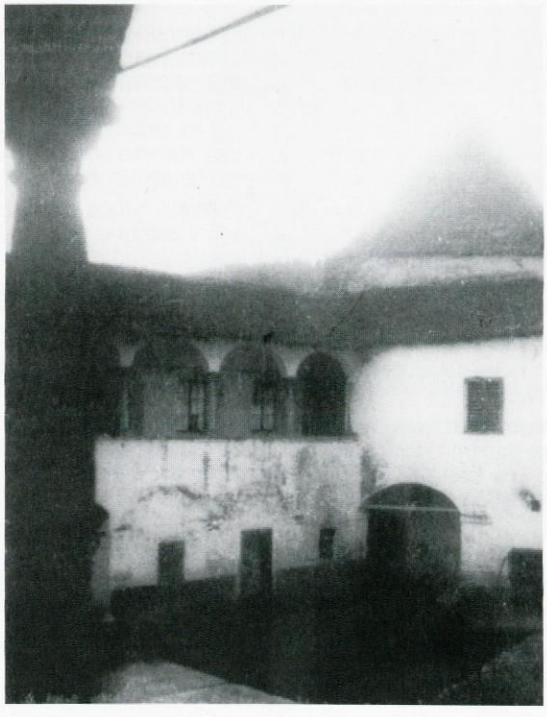

OBNOVITVENA DELA

poleti 1996

Uspešno delo v letu 1995 nas je opogumilo, da smo za leto 1996 pripravili enega najzahtevnejših obnovitvenih procesov pri obnovi gradu na Mirni s pozidavo gornjega nadstropja vzhodnega arkadnega hodnika, ki je bil eden najlepših tovrstnih hodnikov v naši grajski arhitekturi in ima tudi posebni spomeniški pomen, ker dokazuje zgolj dekorativno funkcijo v sklopu obnavljanja srednjeveških gradov, ki so navzven še vedno kazale strogo utrdbeno fasado, na vznoter pa so hoteli doseči renesančno, zračno palačo, kar jim je prav na Mirni najbolj uspelo.

Z obnavljanjem tega arkadnega hodnika smo si naložili res težko delo. Čeprav razpolagamo s 13 deloma ohranjenimi stebriči, manjka cela vrsta konzol, kapitelov in podstavkov, kar vse bomo skušali nadomestiti z odlitki v prvotnih oblikah, popraviti pa bo treba tudi nekatere stebre. Pri tem delu je veliko filigranskega dela, zlasti pri obdelavi in konserviranju stebričkov, kakor tudi pri odlivanju nadomestnih delov. Težavni so tudi statični principi, ki so povsem drugačni od današnjih. Z obnovo tega dela gradu bi ohranili vsaj tretjino tistega, najlepšega kar je stavbnega na gradu bilo pred požigom, tako bi lahko prihodnje generacije vsaj približno vedele, kakšen je grad bil po renesančni prezidavi. Obenem bi pridobili notranje vzhodno dvorišče za prireditve, ki si jih vsi tako želimo.

Dokončno bo treba rešiti tudi zavarovanje palacija, ki je po očiščenju še bolj izpostavljen minevanju. V njem so dragoceni podatki za politično in stavbno zgodovino gradu in ga je do višine nekdanjih kleti možno z razmeroma majhnimi sredstvi obnoviti, tembolj, ker njihova obnova iz vidika konservatorskih načel ni sporna, potrebno je obnoviti in zavarovati to kar je.

DONATORSTVO IN SPONZORSTVO

Komuniciranje, kot ena od sestavin marketinškega spleta, je sestavljeno iz oglaševanja, stikov z javnostjo, osebne prodaje, pospeševanja prodaje in sponzoriranja. Komuniciranje potemtakem pomeni srečevanje nekoga, ki neko stvar ima, z nekom, ki to stvar potrebuje. V primeru sponzoriranja se oblikuje odnos promoviranja stvari, organizacije ali dogodka s pomočjo podjetja, ki nastopa kot sponzor.

Obstaja več opredelitev ali definicij sponzorstva, najbolj pogosto je citirana Meenaghan-ova iz leta 1983, ki pravi: sponzorstvo je nudenje finančne ali drugačne pomoči neki dejavnosti s strani komercialne organizacije, z namenom doseganja komercialnih učinkov.

Sponzoriranje se pojavlja v različnih oblikah komercialne izrabe kot je indosament, testimonial, pokroviteljstvo, dobrodelništvo in donatorstvo. Pogostejše oblike so:[1]

- sponzoriranje: pomeni podporo določeni aktivnosti ali dogodku, od katere sponzor pričakuje otipljivo korist; določi se z natančno pogodbo med udeleženci procesa sponzoriranja;
- pokroviteljstvo: je bolj altruistična in manj komercialna oblika sponzoriranja, cilji pokrovitelja niso tako otipljive koristi kot pri sponzoriranju;
- donatorstvo: pomeni darovanje, od katere se ne pričakuje neposredne koristi, prevladuje motiv pomoči.

Razlika med donatorstvom in sponzoriranjem je očitna in se kaže predvsem v tem, da donatorji za svoje dejanje ne pričakujejo nikakršnega povračila z razliko od sponzorja, zato bi bilo po mojem mnenju v tem trenutku pri zbiranju sredstev za obnovo Mirenskega gradu primerneje iskati donatorje.

Zaradi komercialne naravnanosti sponzorstva lahko delimo udeležence v procesu sponzoriranja na štiri trge:[2]

- trg sponzoriranih
- trg medijev
- trg sponzorjev
- trg potrošnikov

Vsak od udeležencev išče v procesu sponzoriranja svoje interese in koristi. Sponzorstvo se je v preteklosti uporabljalo predvsem na področju športa, vse bolj pa se navezuje tudi na kulturo, umetnost ali pa tudi na druge dogodke.

Pri uspešnem izvajanju procesa sponzoriranja je potrebno upoštevati nekaj nasvetov:[3]

- v sponzorski odnos se mora vstopati zaradi zdravih poslovnih razlogov,
- postavljeni morajo biti jasni cilji,
- sponzoriranje mora temeljiti na obojestranskem dolgoročnem interesu,
- prednost pred klasičnim oglaševanjem je v zagotavljanju ekskluzivnosti,
- posebno uspešno je lahko sponzoriranje na lokalni ravni.

Sedež žiro računa društva Speča lepotica - Nova Ljubljanska banka d.d., Podružnica Mestna hranilnica ljubljanska

Društvo "Speča lepotica" smo ustanovili z namenom, povrniti Mirenskemu gradu nekdanji sijaj in mu poiskati današnjim časom primerno vsebino. Pomemben del aktivnosti društva, tako predstavlja zagotavljanje finančnih virov, s katerimi bo mogoče, kar se da hitro in uspešno doseči zastavljene cilje.

Viri financiranja so različni. Pretežni del, za obnovo gradu potrebnih sredstev, zagotovi dr. Marin iz svojih dohodkov, manjši del v obliki dotacije prispeva Ministrstvo za kulturo, ostanek pa prispevajo različni donatorji in članstvo društva. Vir financiranja je tudi lahko v okviru društva organizirana profitna dejavnost, kot na primer oddajanje gradu in okolice za odmevne kulturne dogodke, filmsko snemanje in podobno. S tako dejavnostjo bi bilo moč pospeševati obnovo gradu.

Zaradi svoje vloge, ki jo imajo člani društva, - vloga je hkrati obveza in privilegij - se lahko aktivno vključijo v zbiranje potrebnih sredstev za obnovo gradu na različne načine:

- z avtoriteto svojega imena pridobivajo predvsem donatorska sredstva,
- v svojem okolju iščejo sponzorje obnove,
- pridobivajo nove člane društva in s tem popularizirajo osnovno idejo društva.

Da bi se zbiranje sredstev odvijalo organizirano, predlagam, da v okviru društva ustanovimo odbor. Odbor bi oblikoval določene splošne usmeritve, ter v nadaljevanju skrbel za enoten pristop v dogovorih z bodočimi sponzorji in donatorji.

Igor Žvokelj

---

[1] *dr. Miro Kline: Sponzoriranje, kaj, kako in zakaj?, CISEF, Ljubljana, 1996*
[2] *dr. Miro Kline: Sponzoriranje, kaj, kako in zakaj?, CISEF, Ljubljana, 1996*
[3] *mag. Janez Damjan: Sponzorstvo: Kako deluje in kakšni so njegovi učinki, CISEF, Ljubljana, 1996*

PRILOGA

Sv. Ema - Korotanski biser

Oblast kneginje Eme se v mirenski dolini prvič zgodovinsko izpričuje z njeno darilno listino samostanu benediktink v Krki na Koroškem in opatinji Iti, s katero podeljuje temu samostanu tudi Škrljevo in druge vasi "Chrilouua cum allis villis". Listini ni mogoče določiti točen datum, ker se je ohranil v potrdilni listini salzburškega nadškofa Balduina samo prepis neke starejše listine. Prvi datum je možen 1042 in zadnji 1044. Ta listina je zadnja, ki jo je kneginja izdala, zato zgodovinarji domnevajo, da je naslednje leto na dan sv. Petra in Pavla, to je 19. junija 1045. umrla.

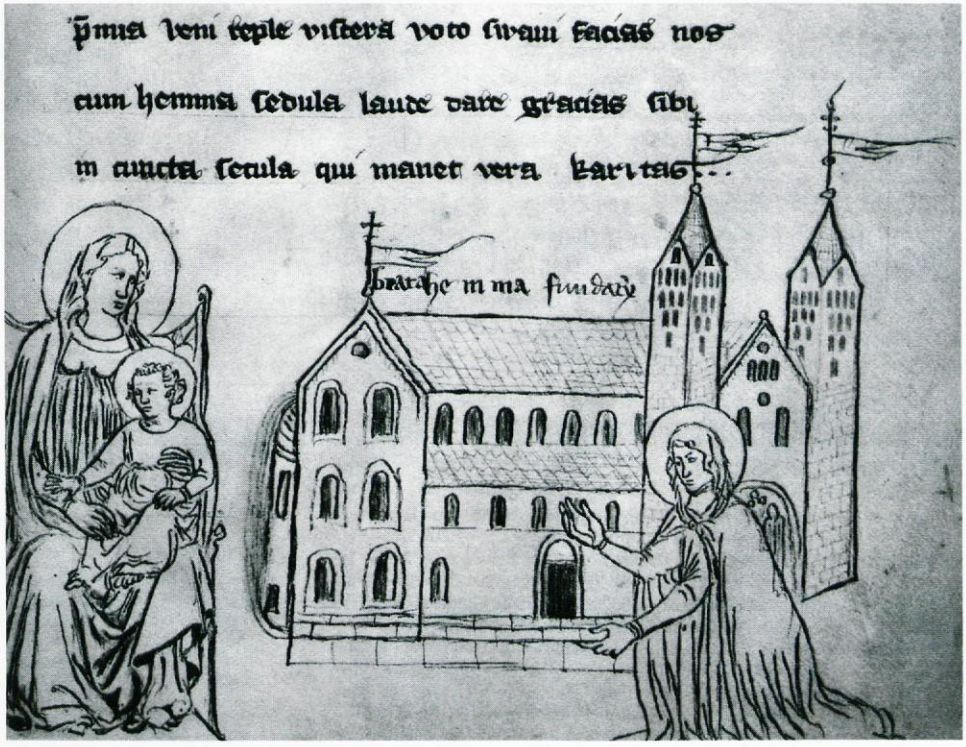

Darovnica Kneginje Eme Krški cerkvi iz 14. st. v Koroškem deželnem arhivu v Celovcu

Pri zadnjih dokazovanjih čudežev za njeno beatifikacijo sta se ohranila tudi dva zapisa iz leta 1313, ko je nenavadni dogodek izpovedala neka žena iz Kranjskega stolnemu kanoniku v Krki Ditrihu; leta 1325 pa je neka žena iz Radovljice izpovedala nenadno ozdravljenje glavobola. S tem se zgodovinsko potrjuje, da je bil v teh letih ugled naše kneginje znan ne samo na Koroškem, ampak tudi na Štajerskem, Gorenjskem in Dolenjskem.

Prvi postopek za razglasitev njene svetosti po uradni cerkveni poti ni uspel, zato je njen daljnji sorodnik krški škof Ulrih III. leta 1465 ponovno sprožil zanimanje javnosti za to zadevo in zanjo pridobil celo cesarja Friderika III. in njegovo ženo Eleonoro Portugalsko. Neodločnost papeža Pavla II. je proces zopet zavrla, v naši krajih pa je ostalo nekaj dragocenih spominov na našo kneginjo iz tega časa, tako v žup. c. sv. Janeza Krstnika na Mirni, kakor v žup. c. sv. Ruperta v Šentrupertu.

Mati
ELIZABETA KREMŽAR

Sv. HEMA
korotanski biser

NA ŽIVLJENJSKI POTI

V temi robstva

Korotan, ti božja zemlja,
dedov naših domovina!
Korotan, ti zibel naša,
naša radost, bolečina!

Korotan, veselje naše
v tisti čudoviti zarji,
ko še niso razbesneli
tujstva zlobni se viharji!

Mlado sonce mlade sreče
dedom čelo je zlatilo;
mirno v svobodni brazdi
zlato zrnje jim je klilo.

Mirno v svobodni brajdi
sladko grozdje je zorelo;
o svobodi v mlado jutro
brhko je deklè žgolelo.

Srečno Gosposvetsko polje,
tvoje srebroliste breze
so na vojvodskem prestolu
gledale domače kneze.

Valuk prvi v vrsti knezov,
kar pozna jih zgodovina;
Borut, Gorazd s Hotimirom,
vsi so slavnega spomina.

Sveto Gosposvetsko polje!
V tebi vzcvetela je pravica,
ki delila je Slovencem
je slovenska govorica.

Korotan, ti božja zemlja,
vsa z dragulji si odeta;
vseh najdražji, vseh najlepši
je Marija, Gospa Sveta.

Gospa Sveta, dobra mati,
je Slovencem kraljevala,
njih zaklad, krščansko vero,
v dušah jim je negovala.

Z gorkim materinskim srcem
naše dede je ljubila;
njih pšenico na ozarah
z blagoslovi je kropila.

Lep je bil naš dom prvotni,
čist kristal na božji dlani;
nanj zato kot volk je prežal
tujec lačni, neugnani.

Korotan, ti žalost naša,
naše duše bolečina,
vate tujec je zapisal
sled gorjupega spomina.

Karantanija v okovih
suženjstva je zajokala;
z naše zemlje pa svoboda,
hči kraljeva, je zbežala.

Oče suženj, mati sužnja,
sužnji vsi družinski člani;
zase ne, za tuje kašče
delajo, trpe tlačani.

Z bičem jih preganja valpet,
niso več mu kot živina;
njihovi so črni žulji,
a za tujca desetina.

Ni pravice za Slovence.
sužnji morajo ostati;
če se drznejo s pritožbo,
v prah jih treba poteptati.

Grenka solza moči brazde,
grenka solza rast zaliva;
še grenkejša bolečina
v dušah žalostnih se skriva.

Oče, z roko, ki varuje
najudobnejšé ptičje gnezdo,
zdrôbi suženjske okove,
pošlji nam rešilno zvezdo!

Nagrobni spomenik Johanna von Schallermanna in Ulricha III. Šumberškega v mestni farni cerkvi v Strassburgu iz 15. st.

Luč prihaja...

Žalostna je noč brez zvezde,
noč pod težkimi oblaki;
misel se boji poleta,
groza je v besedi vsaki.

Žalostna je pot brez zvezde...
Plaho stopaš v dalje tuje;
mrak z ledenomrzlim kljunom
tvojo srečo kljuje, kljuje...

Mračno, žalostno življenje,
kjer ni tople, sladke nade,
in noben svetlobni žarek
v tvojo dušo več ne pade.

Toda Bog, ki dela čuda,
kjer se prst njegov dotakne,
zdaj pa zdaj oblakov steno
s hipno milostjo razmakne.

In prisije iz sinjine
zvezda tako ljubko mila,
kot se posmehlja nam dete,
ki se pravkar je zbudilo.

Zvezda ena, samo ena,
vendar tisoč upov nosi;
na vsa pota žalujočih
blagoslov in srečo trosi.

Korotan v skelečih sponah,
dvigni glavo! Luč prihaja:
na pilštanjskih knežjih dvorih
tebi danes zvezda vstaja.

"Slava tebi ljubko dete!"
prerok - pevec v gradu brenka.
Knežja hčerka! Po pradedih
slavnih svojih si Slovenka!

Po pradedih si Slovenka,
po življenju boš svetnica,
boš zasužnjenim Slovencem
blaga mati, tolažnica!

Tužni korotan bo gledal
tvoje duše blagoslove,
ko v ljubezni materinski
z rok boš snemala okove.

Videl bo, kako Slovencev
temelj sreče boš vložila,
kajti po zaslugi tvoji
Cerkev jih bo spon rešila.

Zvezda miljena, razjasni
sužnosti strašne temine!
Bodi upanje veselo
naše ljube domovine!

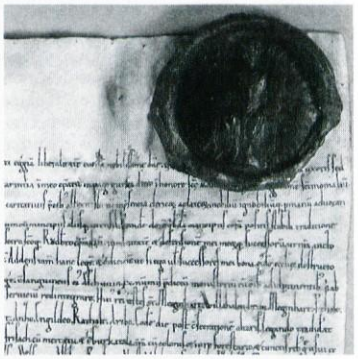

Del darovnice s pečatom Kneginje Eme benediktinskemu samostanu v Krki na Koroškem iz l. 1042-1044; prepis iz l. 1170 s ponarejenim pečatom salzburškega nadškofa Balduina.

(Lektorsko delo ode opravlja Jože Faganel)

Božji otrok

Pilštanj na zelenem griču,
ves prepasan s prvim cvetjem,
v majniško prelest prenaša
se z veselim razodetjem.

Lepo, sveto razodetje:
Danes je v občestvo sprejela
knežje dete župna cerkev
borbenika Mihaela.

"Ema!" je govoril župnik,
"jaz te krstim..." V hipu istem
sončna luč oblije dete,
Sveti Duh je v srcu čistem.

In krstitelj ko zamaknjen
zastrmi v prihodnje čase,
gleda dete in preroško
tiho govori sam zase:

"Knežja hčerka, ti boš sonce,
pot pravice boš hodila;
Svetega Duha učenka,
narod svoj boš v luč vodila.

Mati srečno je izbrala:
"Ema", ti dragulj boš pravi;
svetil se bo v srcu ljudstva,
v kroni na svetniški glavi.

V krstno knjigo je vpisala
Cerkev - kot veli postava -
tebe, ki boš v veke pozne
njen ponos in njena slava."

Od krstilnika iz cerkve
tam čez gričke, v cvet odete,
v rodni grad neso zdaj botri
knežjo hčerko, božje dete.

Drozg na veji poje pesem,
kot je ni še pel nikoli,
saj pozdravlja tolažnico
ljudskih križev, ljudskih boli.

Šmarnica v zatišju božjem
dviga grozdnate cvetove
nji v pozdrav, ki bo Mariji
pot odpirala v domove.

Jo pozdravlja Vinagora,
Bistrica ji slavo poje,
Log in Bohor in Osredek
klanjajo se ji po svoje.

V knežji grad prinesli botri
knežjo hčerko v sreči novi,
z njo hite pod krov domači
vsi nebeški blagoslovi.

Hans Burgkmair starejši:
cesar Friderik III., l. 1510;
kopija slike iz. l. 1468

Hans Burgkmair starejši:
cesarica Eleonora Portugalska, l. 1510;
kopija slike iz. l. 1468

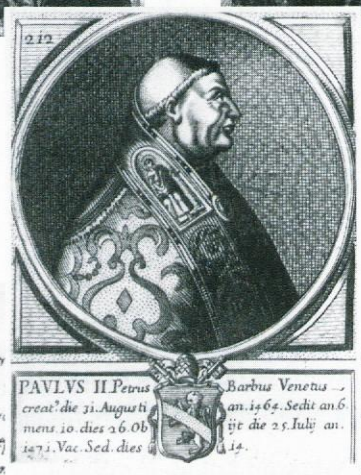

Papst Paul II.

Sporočilo papeža Pavla II. 30. junija 1468 cesarju Frideriku, da je beatifikacija Kneginje Eme preložena na kasnejši čas

UREJANJE OKOLICE

Osredotočili se bomo pri urejanju okolice na zahodno ploščad in na dostop do nje po zahodni strani grajskega pobočja. Še vedno je največja težava pri obnavljanju ruševin dostava gradbenega materila, ki ga ponavadi pripeljejo na dolgih vlačilcih, za katere pot po vzhodnem pobočju ni primerna. Letos jo bomo skušali utrditi, kasneje pa pripraviti tiste institucije, ki nam lahko pomagajo, da bi jo prelili z asfaltom in ob zahodni ploščadi pripravili parkirišča za osebne avtomobile in avtobuse. Pogosti obiskovalci z avtobusi so razna upokojenska društva, katerih člani že težko hodijo in jih pot na grad po vzhodni poti že utruja.

Zahodna ploščad l. 1995 *(foto: M. Vrana)*

Čaka nas tudi zahodna ploščad, ki jo na vzhodni strani zapira porušeno zahodno grajsko obzidje, v katerega smo v preteklem letu vstavili veličasten portal po vzorcu prejšnjega, letos pa ga moramo obzidati in utrditi. Pri tem se zanašamo na obljubo v dolini že znanega kiparja in začetnika forme vive v naravnem okolju Janeza Lenassija, ki naj bi na zahodni ploščadi skupaj z obzidjem in likovno ureditvijo ploščadi postavil obeležje v slavo kneginje Eme, zadnje vladarice tega dela slovenskega ozemlja iz rodu staroslovenskega plemstva. Po njej bomo tudi poimenovali zahodno ploščad, grad pa kot "dvor Kneginje Eme."

Stanje zahodne stene obzidja, zunanja stran, l. 1995 *(foto: M. Kapus)*

Pri tem pa nas čaka redno vzdrževanje travnatih površin, urejanje in sajenje parkovnega drevja in lepotnega grmičevja, vzdrževanje gredic, vrtnih površin in kar je temu podobnega.

Vabimo tudi prijatelje in obiskovalce gradu na Mirni, da tudi sami pomagajo vzdrževati in varovati grajsko okolico in tako prispevajo po svojih močeh k temu, da bo ta prvinski naravni rezervat, ki je še edini v Sloveniji ohranil značaj srednjeveškega okolja, vedno bolj vabljivo naravno okolje.

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Znani umetnostni zgodovinar, profesor in konservator dr. France Stelé je v času svoje konservatorske službe trikrat obiskal grad Mirno in vsakokrat nekaj dodal v svojo beležnico o tem kar je videl. Na Steletovem umetnostno zgodovinskem inštitutu pri Akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani, so še pod njegovim nadzorom prenesli njegove zapiske v vsakemu berljiv jezik in jih danes vodijo pod naslovom "Steletovi zapiski" s posebnimi oznakami z rimskimi številkami in po datumih zapisa. Tako se nam je ohranilo kar nekaj zapiskov tudi o našem gradu, ki so z ozirom na časovno razdaljo in rušenje gradu, danes pravo dragoceno zgodovinsko sporočilo, zlasti še z vidika kulturne dediščine, ker teh dragocenih umetniških predmetov ni več.

Fr. Stele: XCI, 3. 10. l913, str. 8.

1. Slika sv. Miklavža - Georg Taučar pinxit l852; Idria.
2. Dobre baročne peči.
3. Štiri Tiepolske slike s prizori iz zgodbe Jakobove.
4. V drugi sobi serija sedmih slik iz antičnih prizorov:
   1. Diogen v sodu,
   2. Kajn in Abel,
   3. Samson in Dalila,
   4. Filozof v ječi,
   5. Mlad mož z gorjačo,
   6. Herkules ubije Lernajsko kačo,
   7. Zdravje mladega moža, odmevi Benetk, preslikano!

Fr. Stele: LIV, 3. 3. l935, str. l2-l3.

1. **Kapela**: baročna. Ob stenah pilastri, strop raven do polovice, sedaj samo močne deske, ker se je podrl. Kapela je čisto oropana. Samo kamnita menza še stoji, (marmor - intarzija), in okvir od oltarne slike, profiliran iz marmorja. Čedna je posoda za umivanje za oltarjem. Par blazin na oltarju iz l.pol. l8. st. se valja okoli (stieckerei iz barvaste volne).
2. **V gradu** krasne partije arkade in divja trta.

Fr. Stele CXX, 26. 3. l946, str. 73.

1. Z malimi izjemami vse porušeno. Obodni zidovi na splošno ohranjeni pač pa na mnogih mestih podkopani.
2. Kamnit portal ima na sklepniku napis: IHS - MRA
G. A. D. E.
1646
3. Ohranjen vhodni portal z napisom. Kapela je požgana, stolpič ima še ogrodje strehe. Srednje poslopje je na jugozapadnem delu precej ohranjeno, deloma s podstrešnim vencem vred.
4. V visokopritličnem delu v južni polovici stolpa (srednje stavbe) sta v notranjem delilnem zidu 2 kamnita, gotsko profilirana vratna oboka, oba rahlo šilasta, eden ima žleb v profilu, drugi je enostavno posnet - poznogotsko.

Fr. Stelé: notranjost salona na južni strani palacija, l. 1935

OCENE

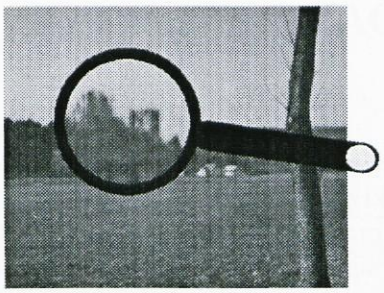

NOVEJŠA LITERATURA O MIRENSKEM GRADU

Usodno za mirensko dolino in njeno bogato naravno in kulturno dediščino je, da je le redkokdaj omenjena in ponudena obiskovalcem kot tisti osrednji del slovenske države , ki ne meji na nobeno sosedno državo in je odmaknjena od magistralne ceste Ljubljana - Novo mesto, čeprav se po njeni dolini pride lahko po krajši poti tako do Novega mesta, kakor do Zagreba. Če se pa že piše o njej, je to pisanje zelo okrnjeno in površno.

Še najbolj natančno je bila popisana v Krajevnem leksikonu dravske banovine iz leta 1937, z nekaterimi napakami, ki se pojavljajo tudi v današnjih spisih, katerim služi za osnovo. Med eno resnejših izdaj prav gotovo sodi Enciklopedija Slovenije, ki izhaja že nekaj let, v sedmem zvezku iz leta 1993, na strani 153 piše o Mirni Stane Granda, razredni svetnik in upravnik Zgodovinskega inštituta Milka Kosa na znanstveno raziskovalnem centru SAZU-ja in ponovi dve grobi napaki:

- *pravi, da se dolina reke Mirne prvič omenja v listinah leta 1028. V resnici pa je tega leta ponovno omenjena v zvezi z listino 15. aprila 1016, s katero cesar Henrik II. podeljuje grofu Viljemu posestva, ki jih ima med rekami Savo, Savinjo, Sotlo in Mirno v pokrajini Savinjski, izrecno navedeno takole:" inter fluenta Souune, et Soune, Zotle et Nirine in pago Seuna in comitatu suo." Torej se reka Mirna imenuje prvič že leta 1016 in ne 1028, kakor navaja Granda.(Fr. Kos, Gradivo za zgodovino Slovencev, 3, Ljubljana 1911.)*
- *Mirenski gospodje se omenjajo v listinah že 1180, 1211, 1215, 1220, 1226, 1244, 1246. Po takratni navadi so se grofje poimenovali po gradu, ki so ga posedovali, Mirenski so se poimenovali po gradu Mirna. V listini navedena letnica 1180 se nanaša na grad in ne na naselje, kakor domneva Granda, naselje se v listinah omenja šele 1265 v zvezi s cerkvijo sv. Janeza Krstnika.*

Podobno napako je napisala magistra Barbara Jak, ko omenja prvotno cerkev sv. Janeza Krstnika, da je dokumentirana 1260, v resnici pa je dokumentirana šele 1265, ko je bila v njej izdana neka listina z datumom: "iuxta castrum Nidekk in ecclesia sancti Johannis 1265." (M. Kos, Gradivo za historično topografijo Slovenije, Ljubljana 1975, str. 369.)

Nace Šumi v svojem Umetnostnem vodniku po Sloveniji omenja samo cerkev sv. Janeza Krstnika na Mirni, cerkev sv. Frančiška Ksaverija na Veseli gori in cerkev sv. Ruperta v Šentrupertu. Prostora nima niti za grad Škrljevo, listinsko izpričan eden najstarejših v Sloveniji, niti za Žalostno goro pri Mokronogu, ki vsaj po Postlovih freskah v Sv. Stopnicah zasluži omembo v takem vodniku.

V zadnjem času se pojavlja v raznih turističnih ponudbah v dnevnem tisku tudi Mirenska dolina. Zadnja takih je bila objavljena v peti številki revije Vzajemnost, leto 1996, kjer Ciril Hubad na novo odkriva Mirensko dolino z vsemi podedovanimi napakami: "Nad Mirno je še delno ohranjen grad, ki je veljal za najmočnejšega na Dolenjskem. Prvič je omenjen leta 1250, kraj Mirna pa še nekaj let prej." To smo popravili že v oceni prispevka v Enciklopediji Slovenije, ki mu je očitno služila za izhodišče, ker ponavlja isto napako. V cerkvi sv. Helene na pokopališču, ne "ob", kakor on navaja je samo ena slika Valentina Metzingerja v glavnem oltarju, za katerega je naslikal sv. Heleno. Torej jih ni več, kakor bi lahko sklepali iz njegovega zapisa. Navaja pa še kar nekaj drugih napak:

- *Debenc ima 547 m. nadmorske višine in ne 574;*
- *Mokronog ima 250 m nadmorske višine in ne 251;*
- *do Sv. Stopnic na Žalostni gori pri Mokronogu ne vodi sedem kapelic, pač pa samo pet, ker sta dve postaji Marijinega žalostnega pota na južni steni cerkve sv. stopnic, tudi niso kapelice posvečene sv. Križu ampak Žalostni materi božji. Žalostna gora ima 320 m nadmorske višine in ne 324, kakor piše Hubad.*
- *Ruševine rakovniškega gradu so povsem izginile, obiskovalec jih ne more več videti, ker je le dobrim poznavalcem še možno odkriti sledove, kjer je stal, ki so danes zaznamovani z barakami.*

Vse to naše pisanje ima en sam namen, da bi se tudi naši dolini zjasnili časi, da bi vrednotili dediščino najprej po normativih točnih podatkov že znanih zgodovinskih ugotovitev in da bi neznane še skušali odkriti. Vsakršno pisanje prav gotovo ne koristi dolini, le če je natančno v podatkih in resno po vsebini lahko prispeva k ugledu naše doline, da bi jo lahko že enkrat postavili ob bok drugim, tako opevanim slovenskim dolinam.

Marko Marin

MUZEJSKE NOVOSTI IZ VELIKEGA SVETA

DOLINA REKE LOIRE

Pokrajina ob reki Loiri, ki teče po zahodni Franciji, je že v 11., 12. in 13. stoletju privlačevala francoske kralje in veliko gospodo, da je v njenem objemu pozabljala na velike vojaške in državniške dolžnosti, ko se je predajala užitkom lova na volkove, merjasce, srnjad in drugo divjačino. Reka je preživljala številne vrste ptic in perjadi pod nebom in ribe, vidre, kune v vodi, kar je bila večna vaba na odmor. Dolina je na široko odprta soncu, prijetnemu podnebju, rodovitni zemlji. Divjačina, žito, vino so bili dovolj močan razlog, da so se francoski kralji odločali tu graditi svoje počitniške rezidence, s tem so ustvarili enega najlepših naravnih muzejev in galerij na svetu.

Dolina reke Loire je prešla tako v zavest Francozov, da jo opevajo pesniki z najlepšimi pesniškimi tropi in metaforami, kakor pravi Ch. Peguy, da je "neizčrpna v valovih, ki spreminjajo barve, zadržane v plavi, mehkih linij, pa tudi polnih nemira in iskrivosti kakor divjina, včasih pa tudi naravnost apatično lena. Ali pa, kakor jo opeva Victor Hugo:" stisnjena v tok svojega sijajnega obrežja, spominja na mater, ki daje k prsim svojega otroka in v izbranem šepetu govori basni o steklenem rastlinjaku sredi šarmantnega otoka, ki se umika njenemu objemu."

Na gradovih, v tem poetičnem svetu se je odločala svetovna politika vse do srede 17. stoletja. Imena nekaterih francoskih vladarjev so neposredno povezana z nastankom posameznih kraljevih rezidenc: Ludvik XI. z Mehun-sur-Yevre, Henrik IV. z gradom Sully, Karl Orleanski z gradom Blois in znano Marijo Clevsko, Karl VIII. z Ano Bretanjsko, Franc I. in Ludvik XIV. z gradom Chambord; v njegovi okolici sta našla neizčrpna lovišča. Leonardo da Vinci je zaznamoval s svojim bivanjem v zadnjih letih svojega življenja in smrtjo priviligirano kraljevo rezidenco Amboise. Henrik II. in Katarina Medičejska sta vladala v gradu Chenonceaux.

Nekateri gradovi so pravi sanjski prividi, v katerih so se dogajale zelo nenavadne zgodbe. Francois Villon je že leta 1489 v gradu Blois opeval svoje nespoštovanje do tradicije in razlagal subtilni, boemski odnos do življenja, Balzaca so navdihovali gradovi kot je srednjeveški Azay-le-Rideau; Villandry je s svojimi številnimi in urejenimi vrtovi navdihoval romantike, grad Usse pa je postal kratko in malo rojstni kraj Trnuljčice.

Grajske kronike pripovedujejo zgodbe o veličastnih diplomatskih sprejemih, zabavah kraljevskih družin, plesih, banketih, lovih, gledaliških predstavah, o zmagovitih pohodih dvornih dam kot so bile: Ana Bretanjska, Marija Clevska, Madamme Mondsoreau, Ana Pisselojska, Luiza Savojska in druge, junakinja devica Ivana Orleanska, pa tudi kokete Madamme Pompadour, Diana de Poitiers in očarljiva Agneza Sorel.

V kroniko kulturne zgodovine pa se je dolina reke Loire zapisala še prav posebej s tiskanjem prve knjige leta 1481, z znamenitim orleanskim obeležjem v 1000 izvodih, kar je takrat pomenilo pravi "best-seller". V gradu Blois je bilo leta 1526 v grajski knjižnici 2000 izvodov, petnajst let pozneje pa že 16000.

Dolina reke Loire kaže današnjemu svetu vse, kar je za francosko civilizacijo in z njo za Evropo najbolj tipičnega, posebnega, to jo uvršča v vrh svetovnih civilizacij sploh.

Agnès Sorel je bila vzgled salonske dame na dvoru francoskih kraljev

NOVOSTI

ZAČELI BOMO Z DEJAVNOSTMI

Že od začetka obnavljanja naše Speče lepotice smo zasledovali cilj, da bi ji povrnili ugled, ki ga je nekoč v zgodovini že imela. Z vključevanjem v življenje našega trenutka, z različnimi dejavnostmi, katerih uspeh bo merilo, kakšne naj bi bile, se bo prebujala v pravo jutro. Za letošnje poletje smo pripravili dve slikarski koloniji:

⚜

v dneh od 29. junija do 7. julija bodo likovni pedagogi obdelovali grad in ruševine s svojimi ustvarjalnimi pogledi in jih prenašali v likovne oblike. Tako nam bodo odkrili vrednote našega gradu, ki jih povprečni zemljani z navadnimi opazovanji ne odkrijemo.

⚜

v dneh od 16. do 19. avgusta pa se je odločilo 11 slikarjev bivati na gradu in slikati njega in njegovo okolico: Veljko Toman Preserje, Nikolaj Beer Izlake, Bojan Klančar Cerknica, Darja Vidic Ljubljana, Martina Koritnik Fajt Krško, Marina Mihelič Satler Ljubljana, Janez Knez Trbovlje, Mišo Knez Ljubljana, Tone Seipert Ljubljana, Tone Demšar Ljubljana, Marjan Skumavc Ljubljana. Veselimo se njihovega dela.

⚜

9., 10. in 11. julija bodo na gradu Mirna izvedli delovno akcijo študentje Mednarodne organizacije kmetijstva, živilstva in ekologije = IAAS. Udeleženci bodo iz šestih držav: Danske, Nizozemske, Poljske, Nemčije, Španije in Jugoslavije ter bodo gostje občine Trebnje; svoje aktivnosti bodo uveljavljali tudi po kmetijah v občini in med drugim tri delovne dni podarili naši Speči lepotici. Veseli bi bili, če bi njihova odločitev vplivala tudi na mlade iz občine Trebnje in bi se kdaj odločili za podobno akcijo in se s tem zapisali v grajsko kroniko kot soudeleženci pri obnavljanju našega gradu.

⚜

Lutkarji iz Kranja z izzivalnim naslovom:" Lutke čez cesto" bodo v dneh, ko bodo akcije, uprizorili dve lutkovni igri: Neroda, ki bo namenjena predvsem mlajšim gledalcem in igrico Doma Vrezela, Ribe, ta pa bo namenjena starejšim gledalcem, saj ima podnaslov "erotični triler".

⚜

V dneh , ko se bodo na gradu zadrževali slikarji, lutkarji in živilci, bodo obnovitevna dela potekala normalno, gostom pa bomo skušali v prostih urah pripraviti še kakšna druga zabavna presenečenja.

POBUDE, PODLISTEK . . .

"Moje srce želi osvojiti svet, želi uživati radost, hoče se okititi s cvetjem"
(Iz dnevnika Marije Vere)

S temi besedami slavne slovenske igralke Marije Vere, ki jih je nekoč kot mlado, ambiciozno dekle zapisala v svoj dnevnik, želimo zaznamovati šestdeseto jubilejno leto naše članice in darovalke Balade o kamnu, ki so jo naši bralci lahko prebirali v nadaljevanjih naše revije kot podlistek. Balada se je prav s to številko iztekla, z dovoljenjem pisateljice pa jo bomo lahko objavili v samostojni knjižici z namenom, da ohranimo v njej popisan zgodovinski dogodek kot znamenje časa, v katerem se je začelo v našem gradu ponovno odvijati življenje. Z novoletno številko 1997 bomo začeli objavljati nov podlistek, s katerim želimo nadaljevati tradicijo literarne priloge v naši reviji. Jubilantki se ob tej priložnosti za vse iskreno zahvaljujemo in ji želimo še veliko literarnih uspehov.

podlistek

Anica Zidar

Balada o kamnu (5)

Nenadoma pa...
Zemlja se strese; v dimasti megli se prižge tisoč drobnih luči, združijo se v en plamen - mogočen in silen; dež poneha, trušč utihne, zasliši se prijetna glasba, vmes zvoki citer, prhutanje kril, iz ognja plane ptič...
Zasliši se čvrst mladeniški glas:
"Me poznate? Najbrž ne! Vidim, da bi radi uničili vse, kar diši po preteklosti. Ptič FENIKS sem, simbol večne mladosti in nesmrtnosti. Vsakih petsto let se na novo rodim iz ognja in plamenov. Priletel sem, da vam povem: kamen v tako ozkosrčnem svetu nima obstanka, ne more živeti... Brez duše ste, brez srca, votla bitja, bitja s krinkami, menjate jih kakor narekuje trenutna situacija..." Ostrina v glasu narašča "Vest vam je zakovana, teptate svet v sebi in okoli sebe, ne najdete poti v svojo notranjost, kamen je v dolgih stoletjih videl marsikaj, navajen je bil na red; zemlja je bila svetinja, obdelana je bila vsaka ped, družina je bila čvrsta skupnost; danes je vse v razsulu, Kamnita srca! Pohabljene grešne duše. Moralna zmeda! Zloba cvete in z njo hinavščina. Kamen, ki je preživel stoletja, tega ne more prenesti... Ljudje se spreminjajo v kamen... Kamen bo razgnalo, njegovo kamnito srce, ki pa ni kamnito... Jokalo bo, jokalo, ker se mu je zagabila vaša nizkotnost..."
Melodija izginja, hrumenje spet narašča, "Ha! Lažna propaganda! Med nami je, veliko takih feniksov... Zato nas jemlje hudič!"
"Le domov! Pod domači krov!"
Vihar hrumi naprej, strele cvrkutajo, hudourniki besnijo in trgajo zemljo. Ljudje v paničnem begu bežijo iz hoste.
Kmetič je spet pri kamnu...
"Nisem bil s to noro drhaljo, slišal pa sem, da ti odpoveduje srce," otožno zaskrbljeno govori kamnu.
"Prav si slišal. Ne morem prenesti teh črnih časov, človeške zlobe. Nobena stvar jim ni več sveta.
"Nikar, kamen! To je samomor! Po njih smo že tako v evropskem vrhu."
"Ne! Ne! Povej le dragemu profesorju, da se človeška srca spreminjajo v kamen, prihajajo črni časi; pa on to ve. Srce mi bo počilo, profesor me naj zlepi. Tako mu bom še služil za okras. Človek pa se mora spremeniti v svojem jedru, če ne, se bodo časi teme še poglabljali...
Zaslišijo se čudni šumi, kot bi tisoč krempljev drobilo skale, skozi zrak završijo strele, votlo grmenje prihaja iz središča zemlje, strahoten pok...
Kmetič se zgrozi...
Kamen bolj in bolj leze na dvoje, joka, solze se zlivajo v mogočen hudournik, ki hrumi v dolino, s seboj odnaša vse, kar mu je napoti, za njim ostaja grda hudourniška struga.
Kmetič se prime za glavo:
"O človeška zloba Kje so tvoje meje? Še kamen si razgnala"
Doma nekako razdvojen posluša radio:
"Včeraj se je nad Mokrim Lazom utrgal oblak. Škoda je velikanska. Pobesnele hudourniške vode so odnesle več vaških poti, nekaj vinogradov, zemeljski plazovi so odrezali več zaselkov... Toča je klestila.
Kmetič z ihto bruhne iz sebe: "Laž! Laž! Ni bil oblak, le kamen se je razjokal, razjokal, ker kamnijo človeška srca...

konec

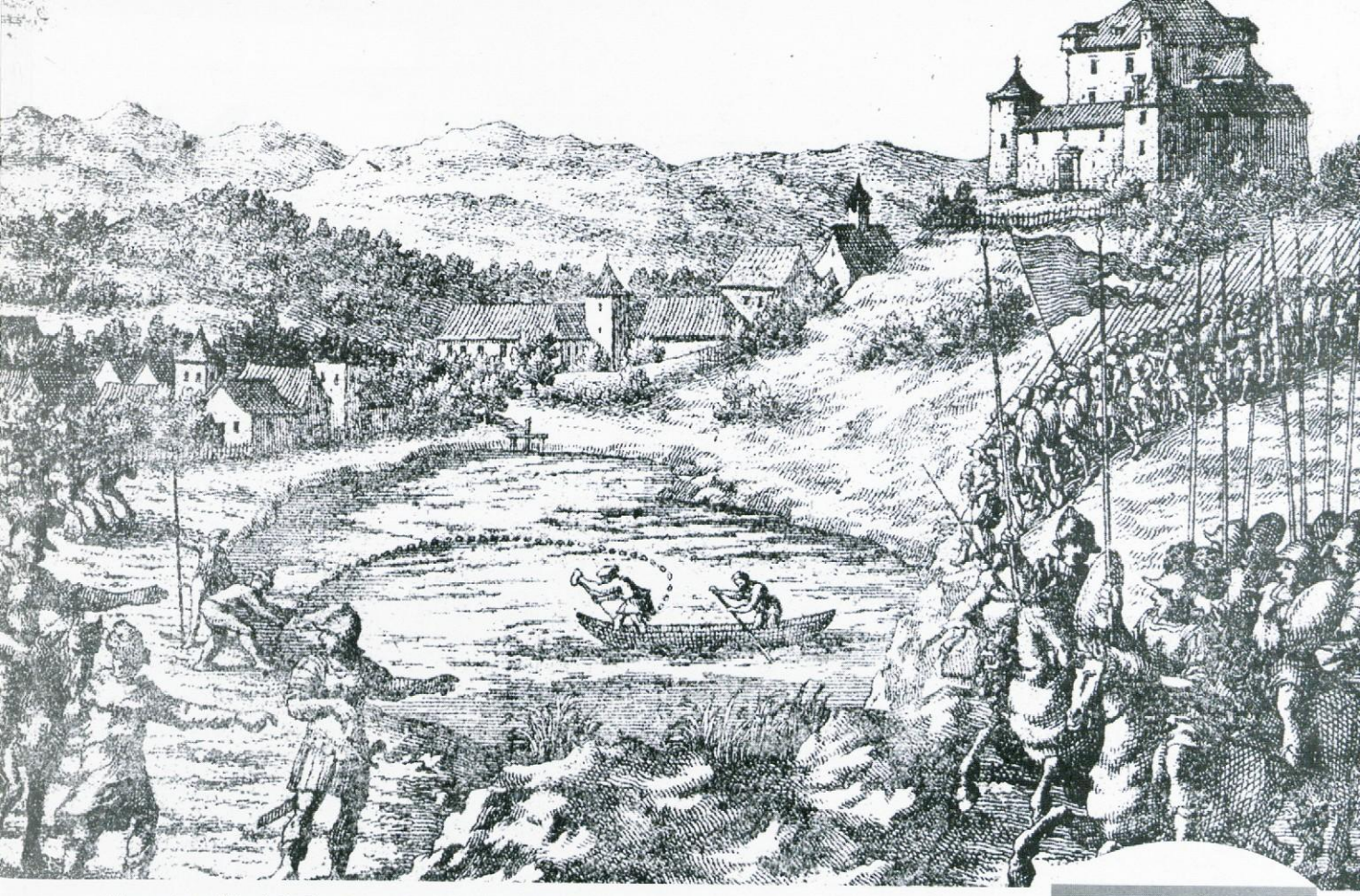

Valvasor Janez Vajkard: Die Ehre des Herzogthums Crain, Laybach 1689, bitka pod Mirenskim gradom, ki jo Valvasor popisuje v XV, str. 337

Revijo

Speča lepotica

izdaja restavrator gradu dr. Marko MARIN
oblikovanje: Ada POKLAČ in Dušan WEISS

Ljubljana, julij 1996

Valvasor Janez Vajkard: Die Ehre des Herzogthums Crain, Laybach 1689, XI, str. 397, bakrorez
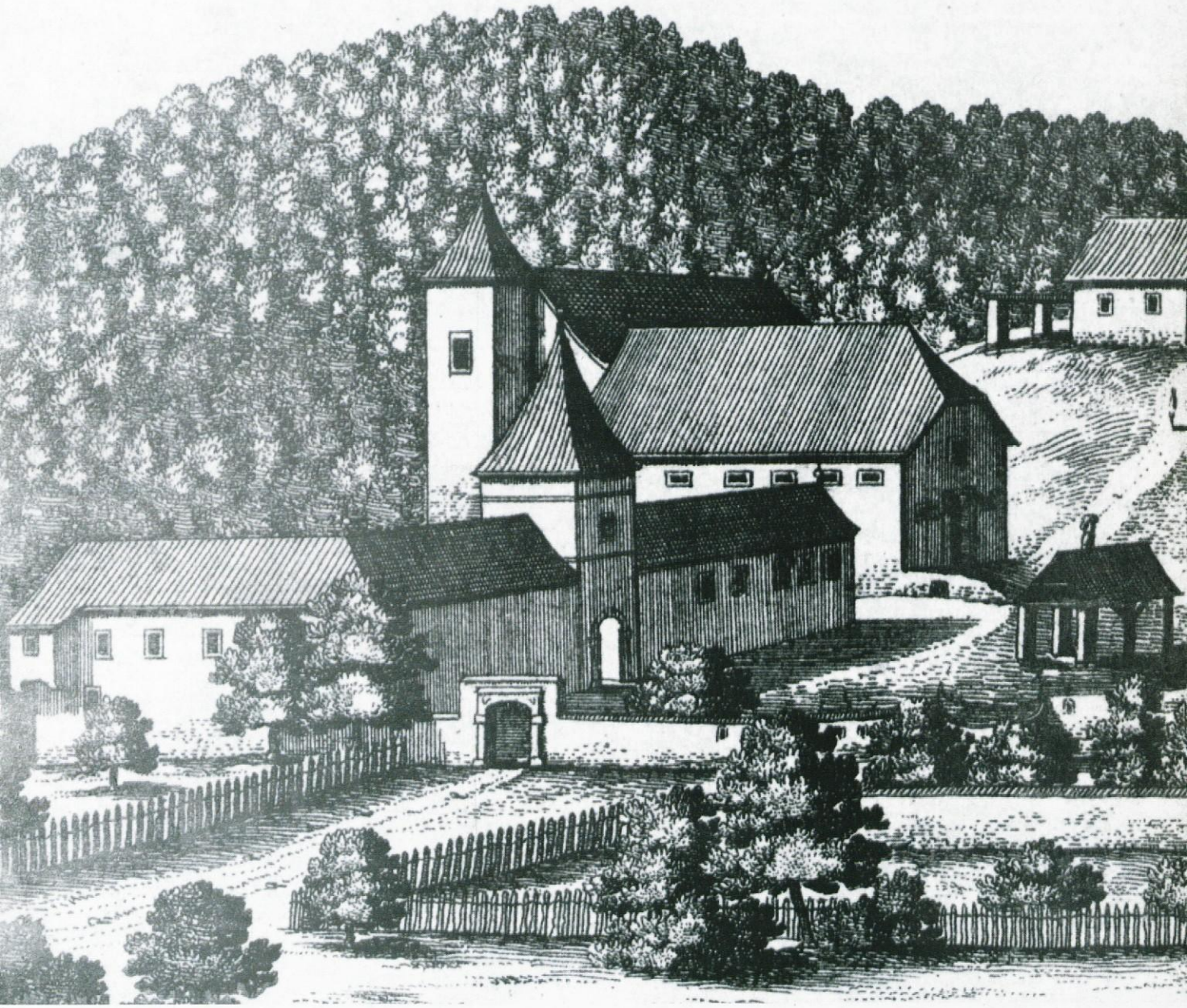
728
SPEČA 1996
KNJIŽNICA M. JARCA
Posebne zbirke
200819956,1
COBISS c